

Moniaistinen dialogiharjoitus kuvan äärellä

Tavoitteet

- kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun vahvistaminen
- kuvanlukutaidon ja monilukutaidon kehittyminen
- kriittisen ajattelun ja mielikuvituksen kehittyminen
- kuvista nauttiminen

Kohderyhmä

Työskentelyä voidaan soveltaa kaikenikäisille. Kuvien ja työskentelytapojen valinnalla voi muokata työskentelyä ja sen kestoa omalle lapsiryhmälle sopivaksi.

Kuvien tulkinnasta

Varhaiskasvatussuunnitelman kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Visuaalisen kulttuurin monilukutaitoon kuuluu kyky analysoida ja tulkita kuvia suhteessa niiden tekijän ja katsojan kulttuuri-identiteetteihin ja arvoihin. Se kehittää kykyä tarkastella asioita monista eri näkökulmista, mikä on keskeinen taito monikulttuurisessa ja monikatsomuksellisessa yhteiskunnassa.

Työskentely ohjaa lasta kokonaisvaltaiseen prosessiin, joka muokkaa lapsen käsitystä ympäröivästä maailmasta ja lapsesta itsestään. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvista. Työskentely kuvan äärellä johdattaa lapsen dialogiin kuvan tekijän ja hänen maailmansa kanssa. Kuvatulkinta edistää sekä kuvista nauttimista että myös kriittisen ajattelun kehittymistä.

Kuvan tulkinta ja kuvallisen tekemisen taidot kulkevat käsi kädessä. Oman maailman voi yhdistää kuvaan tekemällä kuvasta oman version, kuvaa muokkaamalla tai sitä jatkamalla. Tarkasteltavaksi ja työstettäväksi kuvaksi voi ottaa tunnetun teoksen tai kuvan lapsen arjesta ja kokemusmaailmasta. Työskentelyssä voi myös hyödyntää taidetta julkisissa ulko- tai sisätiloissa.

Dialogiharjoitus kutsuu lasta uppoutumaan kuvaan, sen väreihin, sen herättämiin tunteisiin, tunnelmiin ja tarinaan. Se kutsuu lasta myös katsomaan kuvaa toisen silmin, löytämään asioita oman kokemusmaailman ulkopuolelta. Harjoituksessa käytetään eri aisteja, tutkitaan, kuvitellaan ja koetaan yksin ja yhdessä. Kuva vaikuttaa ja herättää ajatuksia. Kukin lapsi katsoo ja tulkitsee kuvaa oman kokemusmaailmansa kautta, oikein.

Valmistelu

Ohjaaja valitsee kuvan, jota työskentelyssä käytetään. Kuva voi liittyä lapsiryhmässä meneillään olevaan teemaan tai se voi olla muuten vain kiinnostava tai kaunis kuva. Kuva voi olla myös lapsen ehdottama tai sellainen, jonka ohjaaja on havainnut kiinnostavan lapsia. Kuvan tietoja, tekijää tai teemaa ei kerrota lapsille etukäteen. Jos valittu kuva on tunnettu taidekuva, niin työskentelyn ohjaajalle voi olla apua kuvaan ja sen tekijän henkilöhistoriaan tutustumisesta. Kuvaan lähdetään tutustumaan tarkastellen kuvaa pala palalta, havainnoiden kaikkea sitä, mitä kuva kullekin katsojalle kertoo.

Ohjaaja valitsee lapsiryhmälle sopivan tilan. Kuva on hyvä asettaa tilaan niin, että kaikki näkevät kuvan hyvin. Kuvaa voidaan katsoa seinälle heijastettuna, seinälle kiinnitettynä kuvana tai julisteena. Myös kirjan sivun tarkastelu voi olla pienellä ryhmällä mahdollinen.

Ohjaaja auttaa kysymysten avulla katsojia sukeltamaan kuvaan. Voit myös tulostaa omalle ryhmällesi sopivat kysymykset jokaisen

kysymys-listan kohdalta (verkkosivuilta). Voi myös tehdä omia kysymyksiä, jotka auttavat katsomaan ja aistimaan kuvaa tarkasti. Lapset voivat vastata kysymyksiin ääneen tai heitä voidaan ohjata miettimään osaa kysymyksistä omassa mielessä. Jos ryhmä on kovin innokas, kannattaa sopia miten jokainen saa äänensä kuuluville. Yhteinen puhe ja keskustelu kuvan äärellä on tärkeää. Toisten ajatusten ja tulkintojen kuuleminen tuo esiin asioiden moninaisuuden ja tulkintojen ja mielikuvien rikkauden. Työskentelyssä kaikki tulkinnat ovat yhtä tärkeitä ja oikeita.

Työskentely

Ohjaaja pyytää lapsia ottamaan hyvän, rennon seisoma- asennon. Aloitukseksi voidaan tehdä harjoitus, jossa tunnustellaan lattiaa jalkojen alla, varmistetaan käsiä heiluttelemalla oma tila ja hengitetään rauhassa sisään ja ulos. Viimeisenä varmistetaan seisoma-asento: seisotaan tukevasti paino molemmilla jaloilla eikä lukita polvia.

Aloitetaan kuvan katsominen.

Katso kuvaa, ihan rauhassa ja joka puolelta, kaikkea sitä mitä kuvassa näet.

Etsitään kuvasta värejä.

Mitä värejä löydät? Millaisia värien eri sävyjä? Onko kuvassa väri tai värejä, joista erityisesti pidät, ehkä lempivärisi? Onko kuvassa värejä, joista et pidä? Värejä, joita et itse valitsisi? Mitä värit kertovat tuosta kuvasta? Onko tietyllä värillä kuvassa mielestäsi jokin viesti? Miten värit asettuvat yhteen? Hallitseeko jokin väri kuvaa?

Etsitään kuvasta muotoja.

Mitä erilaisia muotoja löydät? Missä on kaarevia muotoja, missä on kulmia tai suoria viivoja? Missä muodot ovat epäsäännöllisiä? Mitä muodot kertovat? Missä viiva piirtää esiin jotain kovaa, missä se kertoo pehmeystä? Missä suorat ja kaarevat muodot kohtaavat toisensa?

Tutkitaan valoa.

Mistä valo tulee kuvaan? Tuleeko valoa yhdestä suunnasta vai useammasta? Millaista valo on? Onko kaikki valo samanlaista? Mihin valo kohdistuu? Mitä se piirtää esiin, mitä jättää varjoon?

Kuunnellaan kuvan ääniä, silmät auki tai kiinni.

Millaisia ääniä kuvassa voisi olla? Mistä ne tulevat? Mitä ne kertovat? Onko ääniä paljon vai vähän? Kuuluuko ääni taustalta vai ihan kuvan keskeltä? Ovatko äänet ihmisen tekemiä vai luonnon ääniä? Entä onko kuvan ulkopuolella ääniä, jotka heijastuvat kuvaan? Millaisia ne ovat?

Nuuhkitaan tuoksuja.

Millaisia tuoksuja kuvassa mahtaa olla? Mistä ne tulevat? Ovatko ne miellyttäviä vai luotaan pois työntäviä? Mitä haistat, kun suljet silmät? Onko jokin tuoksu sinulle erityisen tuttu? Muistuttaako tuoksu sinua jostakin?

Katsotaan, mitä kuvassa tapahtuu.

Näetkö kuvassa ihmisiä? Keitäköhän he ovat? Mistähän he ovat tähän tulleet? Minne he ovat menossa? Mitä sinun mielestäsi kuvassa

tapahtuu? Mitä on mahtanut tapahtua juuri aiemmin tai mitä tapahtuu seuraavaksi? Tuntevatko kuvan henkilöt toisensa? Puhuvatkohan he jotakin tai mitä he ajattelevat? Ohjaaja voi pyytää lapsia sanomaan ääneen, mitä joku kuvan henkilöistä voisi puhua tai ajatella.

Tarkastellaan liikettä.

Löytyykö kuvasta liikettä? Missä kaikkialla joku tai jokin liikkuu? Millaista liike kuvassa on? Onko se nopeaa, hidasta, rytmikästä vai sattumanvaraista? Mikä liikkeen saa aikaan? Onko se ehkä ihmisen tekemää vai syntyykö se jotenkin muuten?

Valitse nyt kuvasta jokin liike ja ala tehdä sitä itse. Jatka liikettä siihen tahtiin, kun sen kuvasta näet.

Syntyviä liikkeitä voidaan tehdä yhdessä tai ryhmissä niin, että osa ryhmästä tekee kukin omaa liikettään ja toiset katsovat. Sitten vaihdetaan vuoroja. Jokainen voi myös näyttää oman liikkeensä, johon muut voivat liittyä mukaan kokeilemalla samaa liikettä itsekin.

Lopuksi

Tee käsistäsi kaukoputki ja tarkastele kuvan yksityiskohtia sen läpi. Huomaatko jotain uutta? Yksityiskohtia voidaan tarkastella myös pienten kehysten avulla rajaamalla kuvasta tietty yksityiskohta.

Lähteet:

- Aitlahti, K & Reinikainen, S. 2021. Uusia polkuja rauhoittumiseen. Lasten Keskus
- Ikonen, E. (toim) 2017. Lue kuvaa. Monilukutaitoa kaikilla aisteilla. Agricola-opintokeskuksen julkaisuja 1. (verkkojulkaisu)
www.pearltrees.com/uskonnonopetus/lue-kuvaa/id18080503
- OPH._Visuaalisen kulttuurin monilukutaito | Opetushallitus (oph.fi). Luettu 16.6.2021.

